

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կէս տարվանը 6 ռուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյալին խմբագրատան մէջ:
Օտարաբարակացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Мшак»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ „ՄՇԱԿ“

ԱՄԵՆՈՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԱՌԱՋԻՆՈՒՄ 1884 ԹԻՒՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ

ՊՐՕԳՐԱՄԱՅ

I. ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱՆՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ
ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ:
Քաղաքային յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII.
ՍԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետոն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ՝ գիտութեան ամեն
տեսից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՐ: Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամսուայ 6 ռուբլի, իւրաքանչիւր ամսուայ 1 ռուբլի:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպեկ:
ՀԱՏՅԵՆ. Тифлис, редакция «Мшак».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ: Մարիամնան-Յովնան-
ան օրիորդաց դպրոցի տարեկան հանդէս: Նա-
մակ Դամասկոս: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ
ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին
լուրեր:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ-
ՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիտոն Բալարան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԱՄՆԱՆ-ՅՈՎՆԱՆՆԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՅ ԳՊՐՈ-
ՅԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍԸ

Կիրակի, նոյեմբերի 6-ին, կուսանաց եկե-
ղեցում, ս. պատարագից յետոյ կատարվե-
ցաւ Մարիամնան-Յովնան ան օրիորդաց
ուսումնարանի Հիմնադիր Հոգաբարձու Յով-
հանէս Ստեփանեան Յովնանեանցի հան-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՖԵԼԵՏՈՆ ԲԱԼԱՐԱՆ

Եւ բացասականաբար շարժեցի գլուխս:
—Ինչ բանի մէջ համաձայն չէք ինձ հետ, պա-
րոն:
—Ինձ զարմացում է այն, թէ ինչու դուք
դիմում եք այսպիսի սէրը շատ ընտանի, երբ որ
ինքնիւր ներկայացնում եք մի բոլորովին ուրիշ
սիրտ օրինակ:
—Իմ խօսքերը չեն հակառակում ձեր ասածին:
Յղաճաբող կարող է սիրել սրտով, և ինչու պէտք
է նա այնպէս չը սիրել, եթէ այդ հաճոյ է նրան:
Բայց այսպիսի սէր անկարելի է կոչու մէջ: Եւ ա-
նկէն կասեմ. կարելի է, որ մի կին շատ կը ցան-
կանար սիրել իր ազամայովին այնպէս, որպէս
նա սիրում է նրան,—բայց այսպիսի զգացմունքը
բնական չէ: Եւ եթէ այդպէս զգացմունքը
պէտք է առնել նա: Իմ սիրած ձին
հարկն այնպիսի քնքշութեամբ է նայում իմ վրա,
համարեա մարդու նման, և ես մինչև անգամ
մտածում եմ, որ նա ցանկանում է խօսել ինձ
հետ, բայց նա այնքան միայն կարողանում է,

զուցեալ տիկնոջ և նրա հանգուցեալ որ-
դոց հոգեհանգիստը, ուր ներկայ էին թե-
միս սրբազան առաջնորդը, ուսումնարանի
Հոգաբարձուները, Մարիամնան-Յովնանեան
օրիորդաց ուսումնարանի աշակերտուհիները
իրանց տեսչի, ուսուցիչների ու վարժուհի-
ների հետ միասին և ժողովրդի մեծ բաղ-
մունքին:

Հոգեհանգստից յետոյ բոլոր հանգիստ-
կանները ուղղեցին իրանց քայլերը դէպի
ուսումնարանի դահլիճը, ուր պէտք է կա-
տարվէր դպրոցի հիմնադրութեան եօթնե-
րորդ տարեդարձը: Գահլիճը շքեղ կերպով
զարդարված էր: Հանդէսը բացվեցաւ աշա-
կերտուհիների մի ներդաշնակ երգով, որից
յետոյ ուսումնարանի տեսուչ պ. Յ. Չի-
զիանեանց ամբիոն բարձրանալով, մի հաշիւ
կարդաց անցեալ 1882/3 ուսումնական տարվայ
համար, որի հետ աւելորդ չենք համա-

որ փաղաքում է ինձ և կարծես, ինքն էլ տխուր
է, որ աւելին անել չէ կարող: Բայց տեսնում ես,
միւս օրը նա նոյնպիսի ուրախութեամբ տանում
է իր վրա մի ուրիշ նստողին: Հիմա ումից պէտք
է զանգատուոր լինել:

Կօրանկոն խորամանկութեամբ ժպտաց, ատամ-
ները ամուր կերպով սեղմված պահելով:

—Այո, հրեան իմանում է,—ասաց նա,—թէ
ինչու դա իւրաքանչիւր օր աղօթելով ասում է. դո՛ս
եմ քեզանից, ով Ստեփող, նրա համար, որ դու
կին չը ստեղծեցիր ինձ:

—Նա, որ ամենվէլ է այսպիսի սիրով, այս-
պիսի սրտովին սիրով,—շարունակեց զինուորը,—
նա իր ժամանակին պէտք է հաշտվի իր վիճակի
հետ և սովորի զոհարելութեան, եթէ ոչ, նա
կընկնի խիստ ծիծաղելի ծուղակի մէջ:

—Առհասարակ,—հանդարտ կերպով ասաց նա,
—վերջ ի վերջոյ մեր բոլոր իմաստութիւնը կայա-
նում է բացասութեան, համբերութեան և լուս-
թեան մէջ: Եւ եթէ դուք զարմանում եք զրանով,
որ ես մինչև այժմ սիրում եմ կատարելային,
ասացեք ինչո՞ւ, միթէ մաքուր սէրը պա-
հանջում է անպատճառ տիրապետել իր առա-
կային: Ախար սիրում ես կնոջը ոչ նրա
համար միայն, որ նա զեղեցիկ է, բարի է, չար
է, կամ առաքելի է: Ախ, չէ... Ես սիրում եմ
կատարելային ոչ թէ նրա համար, որ նա սիրուն
է կամ վատ վարվեց ինձ հետ, բայց միայն այն

րում համառօտ կերպով ծանօթացնել մեր
ընթերցողներին:

Պ. տեսուչը նախ և առաջ կարդաց դա-
ստուհներ փոխող և իրանց յառաջագիմու-
թեան համար պարգևի արժանացած ա-
շակերտուհիների ցուցակը: Այդ յառաջա-
գէմ աշակերտուհիները կարգով մատենում
էին սեղանի մօտ բազմած սրբազան առաջ-
նորդին, համբուրում էին նրա աջը և ստա-
նում էին սրբազանից պարգևներ՝ փառա-
կազմ գրքեր, որոնք յարմար էին նրանց
հասկացողութեանը և հասակին: Ուսումնա-
րանի տեսչի հաշիւը երևում է, որ անցեալ
տարվայ բոլոր աշակերտուհիների դումարն
էր 210, որոնցից Յովնանեան սաներն էին
136, թոշակաւորը—50, իսկ մասնաւոր բա-
րերարների հաշիւով սովորում էին 24 աշա-
կերտուհիներ: Ուսումնարանի ուսման ըն-
թացքը աւարտողներն են վեց օրիորդներ,
որոնցից երկուսը սեպտեմբերի սկզբից ար-
դէն ստացել են և վարժուհիներն ուսումնա-
նարանի մէջ վարժուհու պաշտօն: Իսկ այ-
ժմ, նոյեմբերին, բոլոր աշակերտուհիների
թիւն է 241 հոգի, որոնցից Յովնանեան
սաներն են 166 աշակերտուհիներ, թոշա-
կաւորներն են 54, և 21 հոգի սովորում
են բարերարների հաշիւով:

Աւելորդ չենք համարում աւարտողների
մասին ասել, որ առաջին աւարտողներից—
ասում էր պ. տեսուչը—որոնք թւով տասն
էին, հինգը անցեալ տարի ուսումնարանիս
մէջ ընդունվեցան իբրեւ օգնական վարժու-
հիներ չափաւոր վարձատրութեամբ. նրան-
ցից մէկը, այս տարի, սեպտեմբերին վա-
րժուհու պաշտօնով դնաց Գանձակ. միւսը
շարունակում է իր ուսումը արքունական
ուսումնարանում, մէկը տիկին Բաբայեանի
մանկական պարտիզում պաշտօն ստացաւ և
մինչև օրս շարունակում է իր պաշտօնը,
մէկը մի տարի ձրիաբար ուսումնարանում
ծառայելով, այս տարի, սեպտեմբերին քրդ-

պատճառով, որ ես պէտք է սիրեմ նրան, որով-
հետեւ ընտրվում ամեն մարդու չէ տուել ազատ
ընտրութեան կամք, և ոմանց, հակառակ նրանց
կամքի, հրապարակում է միայն դէպի մի անձնաւո-
րութիւն: Միայն այսպիսի սէրը կարող է տանել
բոլորը այս աշխարհում—ծաղրածութիւն, հա-
րուածներ, վիրաւորանքներ և բաւականներ:
Այսպիսի սէրը ուղարկութիւն չէ դարձնում համա-
կրօնական վրա, և ինքը ժամանակը, որ կընտրում
է բոլոր անապօղութիւնները, անկարող է սպանել
նրան մարդու մէջ:

—Գուցէ կարող էիք լինել ամենալաւ ամուսին,
—նկատեց ձերտնին մի քանի րոպէ լռելուց յե-
տոյ:—Ինչու չէք ամուսնանում դուք: Ամեն օր
ուրախութեամբ կը հաւատար ձեզ իր զաւակը և
նրա վրա, որպէս օժիտ, կը տար և հող և դրամ:

—Անբաղաճաւարի կը լինէր հրաժարվել մի
այդպիսի ստաջարկութիւնից,—պատասխանեց զի-
նուորը,—բայց միթէ ձեզանից մէկին ես խնդրել
եմ այդ ժամին:—Ինչպէս կարելի է ամուսնանալ
ինձ: Եւ առաջին անգամ պարզ կերպով խօսեցի
ինձ: Եւ առաջին անգամ պէտք է հասկանալ ինձ:
Եթէ միանգամ ես սիրել եմ անկեղծաբար, իմ բո-
լոր սրտով, միթէ կարող եմ այնուհետեւ սիրել մի
ուրիշ կնոջ: Իսկ եթէ իմ սրտում չը կայ մի
ուրիշ այդպիսի սէր, ուրեմն էլ ինչ հարկաւոր է
ինձ կինը: Միթէ ես անասուն եմ:
—Իրաւ, ձեր ասածը ուղիղ է,—աւելացրեց Կօ-

րաշէնի ուսումնարանում պաշտօն ստացաւ,
մէկն էլ մի տարի մասնաւոր ուսումնարա-
նում դասատուութեամբ պարապելով, այս
տարի սեպտեմբերից Նուսի հրաւիրվեցաւ
վարժուհու պաշտօնով. իննեորդը մասնաւոր
ընտանիքում պաշտօն է գտել, և տասնե-
րորդը ժամանակաւորապէս մասնաւոր ըն-
տանիքում պաշտօն ստացաւ:

Իսկ 1882/3 թւի աւարտող աշակերտու-
հիներից, որոնք թւով 6 են, երկուսը Մա-
րիամնան-Յովնանեան օրիորդաց ուսումնա-
րանում օգնական վարժուհու պաշտօններ
ստացան, մինը դաւառը գնաց վարժուհու
պաշտօնով, մէկը կամենում է ուսումը շա-
րունակել արքունական ուսումնարանում,
իսկ երկուսը մնացին ուսումնարանում՝ ձե-
ռադրծի բաժնում, որտեղ կատարելագոր-
ծվում են այդ արհեստի մէջ և մի և նոյն
ժամանակ պատուէրներով պատրաստած ի-
րերից ստացած արդիւնքից ստանալու են
մի որոշեալ մասն:

Ուսումնարանը բացված է սրանից վեց
տարի առաջ 1877 թւին: Սրանով երկրորդ
անգամ է, ասում էր տեսուչը, որ Մարիա-
ման-Յովնանեան օրիորդաց ուսումնարանը
աւարտողներ է բաց թողնում, որոնցից մեծ
մասը շուտով պաշտօններ են ստացել զա-
նազան վարձատրութեամբ—10—50 ռուբլի
— ուսումնարաններում, մասնաւոր ըն-
տանիքներում, Թիֆլիսում և գաւառնե-
րում:

Ուսումնարանի տարեկան ծախքը 9000
րուբլուց աւելի է, որից 8000 ռուբլի ծախս-
վում է ուսուցիչների վրա, մօտ 600 ռ. ու-
սումնական պիտույքների վրա, և մօտ 400
րուբլի ձեռագործի և այլ մանր ծախսերի
վրա: Հիմնադիր Հոգաբարձուն նուիրում է
տարեկան 7000 ռուբլի (չը հաշուելով վառե-
լափայտը, որ ձիաբար է տալիս և տան վե-
րանորդութեան այլ ծախքերը), մնացածը
ծածկվում է թոշակաւորանքների և բարերար-

լանկոն,—մասնաւոր, որ բոլորը կանցնի ժամա-
նակով:

—Ոչ բոլորը,—հոգեւոր հանելով պատասխանեց
զինուորը,—բայց դուք ճշմարիտ ասեցիք: Այո,
մեր բոլոր զգացմունքները փոքր առ փոքր տկա-
րանում են, և մի ժամանակ մինչև անգամ այն, որ
մեզ սաստիկ ցաւ էր պատճառում, կը ծառայէ
մեզ որպէս միջնորդութիւն: Անհետացած զգաց-
մունքների մասին կը յիշէ մարդ, որպէս հանգու-
ցեալների մասին: Ինչ կասէք դրա համար, ըն-
կերներ: Որպիսի տրամաթիւն է տրեւում մեր սրը-
տին, երբ համարում ես այն գիտակցութեան, թէ
մինչև անգամ այն բոլորը, որ դու այնպէս սաս-
տիկ զգում ես, մի ժամանակով կանցնի: Որքան
ցաւում էր իմ սիրտը, երբ ես թաղեցի իմ ծնող-
ներին, իսկ այժմ երբեմն երազումս տեսնում եմ,
որ ես խմում եմ օղի հօտ հետ և նա բոլորովին
հարկած է: Ձեզ ինչպէս է երևում այդ:—Արդեօք
ախորժելի է զիտեալ, թէ ինչ որ այսօր շահա-
ւէտ է ձեզ համար, մի օրուց յետոյ կը կորցնէ
իր բոլոր նշանակութիւնը: Բոլորը անցնում է իր-
րեւ մատախուղ, որը առաւօտեան ցրիւ է զալիս,
իսկ երեկոյան դարձեալ միախառնվում է: Միայն
կամքի համար ամեն ինչ կարելի է, բայց և դա
անգոր է հիւանդութեան և մահուան առաջն առ-
նելու: Պատահում էր, երբ ֆելեթները շարաթ
օրը, զեկուցում տալուց յետոյ, ջնջում էր մի
եօթնեակ օրացոյցի միջից, եւ միշտ տխրում էի,

ներից ստացված արդիւնքով: Ուսումնարանի բոլոր ուսուցիչները և պաշտօնականները վարձարուծութիւն են ստանում, բացի կոյս Մանի Լօւիս-Մեյքերից, որը երկու տարի ձրիաբար պարտավոր է ուսումնարանում ձեռագործից շաբաթական 7 դաս աւանդելով պատրաստական և առաջին դասարաններին մէջ: Ձեռագործի մէջ աշակերտութիւնների արած յառաջադիմութեան վրա դադարաւոր կազմելու համար, տեսուչը հրաւիրեց հասարակութեանը դահլճին կից սենեակը, որտեղ դարձված էին աշակերտութիւնների գեղեցիկ ձեռագործները, որոնց մէջ մանաւանդ աչքը էին ընկնում արուեստական ծաղիկները և փունջերը: Պ. տեսուչը վերջացրեց հաշիւ ընթերցումը, որից յետոյ աշակերտութիւնները էլի մի քանի երգեր երգեցին:

Սրբազան առաջնորդը պահպանիչ ասելով օրհնեց ուսումնարանի հոգաբարձուներին, բարերարներին և բոլոր գործողներին, որով և վերջացաւ հանգէսը:

Հանգէսից յետոյ հասարակութիւնը լըցվեցաւ այն սենեակը, որտեղ դարձված էին ձեռագործները, և նրանցից շատերը գնեցին զանազան իրեղեններ և փունջեր, որպէս յիշատակ այդ օրվայ հանգիստի:

ՆԱՄԱԿ ԾԱՄԱՌՈՒՅ

Հոկտեմբերի 31-ին

Համայնքի ունի պատուական կլիմա, ընտիր օդ և առողջարար ջուր: Բնութիւնը պարզեցնում շամախեցիներին շատ բան իր հրաշալիքներից, իբրեւ պատիժ յարուցել է երկրաշարժը, որ շարժելով երկիրը կործանում է բնակիչների բնակավայրերը: Այդ պատճից աղատվելու համար մինչև այժմ ոչինչ հնարք չեն դրել, թէպէտ փորած են երկու հորեր 50 սաժ. խորութիւնով, բայց դրանք ոչինչ չեն առաջացրել: Խեղճ շամախեցի 59 թուականից սկսած մինչև այժմ երկը անգամ ենթարկված լինելով երկրաշարժի կործանիչ հարուածներին և երեք անգամ էլ չի նստ լինելով իր բնակարանը, այժմ յուսահատված է և երկիւղ է կրում, որ մի գուցէ կրկին կենթարկվի նրա սարսփեղ զորութեանը: Մեռելութիւնը տիրում է քաղաքի, առևտուրը ընկած, վաճառականը յուսահատված թիկն տուած իր սեղանատախտակի վրա՝ սպասում է իր մուշտարիներին: Ուր է առաջուայ վարժամուծիւնը, ուր է այն ժամանակվայ առևտուրը, անցնալով աւելի և աւելի փառաւոր է եղել, քան ներկայան:

Քաղաքի հայերը կազմում են մի քանի դիւղականներ, բացի մի քանիսներից, որոնք չը հաւանելով դիւղի առողջարար ջրին, օդին և երջան-

նիկ կենքին, փոխել են քաղաքը, կարծելով որ քաղաքում աւելի բազմաւոր կը լինեն քան դիւղում: Քաղաքի հայերը բազմաթիւ են բողոքականներից և լուսաւորչականներից, լուսաւորչականների թիւը փոքր է, քան բողոքականներից: Բողոքականութիւնը ընդունողների վրա ոչինչ դադարաւոր կազմելու իրաւունք չունի, որովհետեւ նոր եմ եկած քաղաքը, միայն լսելով տեղեկացած եմ, որ տեղացիներից շատերը, որոնք երեկոսները պարապ են մնացած և չունեն որ և իցէ զբաղմունք, գնացած մտած են բողոքականութեան զիրկը նրանց քարոզները լսելու և աղօթիսով դրանց թիւը հետզհետէ աւելացած է:

Քաղաքի երկուսու դպրոցի մատենադարանի գործակատարները երեկոյթներ կազմելով, վճռեցին, որ կիրակնօրեայ հասարակական ժողով են լինի նոյն մատենադարանում, և հասարակութիւնը, փոխանակ իր ժամերը պարապ անցկացնելու, և մատենադարանում լրագրիներ կարդալ կամ լսէ միւսների խօսակցութիւնը ու ընթերցանութիւնը: Ընթերցանութեան ճաշակը դարձեցնելով ժողովրդի մէջ, դպրոցն ևս կատաշնայ ունենալով հակադրող, առաջադէմ գործողներ և օգնողներ, այն ժամանակ հասարակութիւնը հասկանալով ուսման ճաշակը, չի խնայել իր կօպէկները իր որդու համար, նա չի խնայել նուիրելու մի քանի բուրդներ կրթութեան, ուր ուսանում են ու դաստիարակվում ազգի հարկաւոր զաւակները: Աւելացնում եմ, նրանք, որոնք պարապ ժամերը անցկացնելու տեղ չունեն, կարող են հաւաքվել դպրոցի մատենադարանը և կարդալ նոր-նոր լրագրիները: Հարուսակեցէ՛ք ձեր աշխատանքը և պտուղը յետոյ կը ստանաք:

Պ. Տ. Յ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մենք լսում ենք հաստատ աղբիւրներից որ նոյեմբերի 26-ին Սրբորոշու թատրոնում պ. Չի-ժան տալու է մի կօնցերտ մասնակցութեամբ Ս. Պետերբուրգի երաժշտական կօնսերվատօրիայի յայտնի աշակերտների, պ. պ. Գորսկու, Բէտինգի, և ուրիշների: Պ. Գորսկին գեղեցիկ կերպով անում է ջութակի վրա, իսկ պ. Բէտինգը պիանոի վրա: Իսկ մեր հայ երաժիշտ, ջութակի անող պ. Չիժան, որը եղել է վարչակալի կօնսերվատօրիայի մէջ և յայտնի կօնսերվատօրիայի, է, յայտնի է արդէն մեր թիֆլիսի հասարակութեանը իր երկու տարվայ եռամսհոտ աշխատանքով մեր քաղաքում, պ. Չի-ժան մեր քաղաքի աներից շատերի մէջ ջութակի մասնաւոր դասեր էր տալիս երկու տարի շարունակ և այժմ դիտաւորութիւն ունի գնալ կատարելագործվել Ս. Պետերբուրգի երաժշտական կօնսերվատօրիայի մէջ: Յոյս ունեւք որ մեր հասարակութիւնը կը շատաւի զալ թատրոն իր երկու տարաբլ երաժշտին օգնելու, իր երաժշտական հմտութիւնները կատարելագործելու համար:

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային դումայի նոյեմբերի 7-ի

Ձեռնարկը կրկին ծածկեց զլսարկը: — Գործողը նուազում է, քանի փոխկցաւ, — ստաց նա, և վերադառնալով խորոյի մօտ, աւելի էր հրաշայեղ: — Հիմա, եղբայրներ, կատարեցէ՛ք ձեր գործը: Բոլորն էլ տեղներէրը վերկացան, փք առին շղթաները և մանդաղները, և հաւաքվեցան դիւղերի շուրջը: — Սահմակ է, — իր պահտորդութեան սեղից ազդակեց Մուսայը: Չանդակի յուսահատ ձայնը հնչում էր հենց մեր ականջներին մօտ, մտաւի հարուածը յլեցնում էր ստորձանակի շառաչելու, ձիւններ փռւում էին: — Կանգնիր, — աղաղակեց Մուսայը: — Կանգնիր: Կանգնիր, — կրկնեցին միւսները, և վազեցին տանակի մօտ: Սահմակը կանգ առեց, և մի գեղեցիկ վայելչահասակ տիկին բարձրացաւ իր տեղից, այդ միջոցին թանդակին մուշտակը ցած ընկաւ նրա ուսերից: Նա յետ ձգեց երեսի թուղը, և ես, չը նստիւմ նրա դէմքի ապշեցնող գունաթափումները, կարողացաւ համոզվել նրա հաղաւթիւտ գեղեցկութեան մասին: Նրա դարձացած երկնադրն աչքերը վառվում էին տեղային կրակով: — Ո՛վ էք դուք: Ի՜նչ էք ուղում, — արդակեց նա մի պնդակ: ձայնով, որ կտրաւ լսումը և բարկութիւնը:

Նիտտի մէջ քուրակեցան քաղաքային քարտուղարի պաշտօնի համար 2 կանդիդատներ՝ պ. Գուրչիւմարով և պ. Խրիստօֆօր Քանանով, նախկին հաշտարար դատաւոր Բաղուրի մէջ: Քուրակութեան հետեանքը այս էր, առաջին անգամ երկուսն էլ հաւասար ձայներ ստացան, այն է 24 սպիտակ և 16 սև քուէ: Կրկնաքուէ արկութեան ժամանակ պ. Քանանովը ընտրվեցաւ քաղաքային քարտուղար 25 ձայնով 15 ձայնի դէմ, 2,000 ռ. ուժեղով: Ինչպէս յայտնի է, նախկին քաղաքային քարտուղար պ. Իլմայով 3,000 ռուբլ ուժեղ էր ստանում:

ԾԱՄԱՌՈՒՅ մեղ գրում են. «Նոյեմբերի ամսին այստեղ յանկարծակի եղանակներ փոխվեցան, դաշտները ծածկվեցան սպիտակ սաւանով, մարդիկ արդէն սկսել էին ձմեռվայ պատրաստութիւններ տեսնել: Պիւղացիին յուսահատով էր, տեսնելով որ դեռ ևս իր վարուցանքը կիսատ է մնում: Բայց ահա մի քանի օրից յետոյ եղանակը կրկին փոխվեց զգալի լաւը, դաշտերը կենդանութիւն տաւ: Գնացին կարողացաւ իր կիսատ մնացած դաշտերը ցանել և իր մի ամբողջ տարվայ պաշարը ապահովել: Այս տարվայ պէս խնդրել առատութիւն այստեղ ոչ մի տարի չէ եղել:

Մեղ գրում են ՓՈԹԻՒՅ հետեանքը: «Յաճախ պատահող հրդեհները և յետոյ Բագու-Բաթումի երկաթուղու գնացքի բացվելու և արանդիտի փակվելու պատճառով կտրուեցան վաճառականական յարաբերութիւնները Փոթիի հետ, որը դրութիւնը շատ անախտանկ էր: Բայց, քաղաքաւորապէս, այժմ Փոթիի նշանակութիւնը բարձրանում է: Չը նայելով, որ ուսուսկան նաւադնայական և առևտրական ընկերութիւնը իր փոթիի գործակալութիւնը զլխաւորապէս տեղափոխեց Բաթում և յորջորդում էր վաճառականներին շարունակել իրանց յարաբերութիւնները Բաթումի միջոցով, բայց այդ ընկերութիւնը գտաւ իր հակառակորդին. Բոգոկանակի կողմանան ընկերութիւնը, որը մին մասամբ ապրանքը բերում է Փոթի էժան գնով և շոգնաւեր էլ ունի, բաւականին հարուած տուեց Ռուսական ընկերութեանը: Բայց դրանից ծովային պ. նախարարը, այցելելով Փոթիի նաւահանգիստը, դատաւ վերջինս ամենապարտաւոր թէ անաւարակութեան և թէ նաւադնայութեան համար, որով և նոր յոյս ծագեց Փոթիի համար: Այժմ արդէն մեծամեծ շոգնաւեր կայան են աւելում ունի նաւահանգիստում, և մեծ յոյս կայ, որ Փոթիին չի կոցնի իր առաջկայ դրութիւնը, քանի որ յարմարաւոր առևտրական քաղաքի դիրք ունի: Երկու խօսք էլ մեղ, հայոց վերաբերմաւ ասեմք: Փոթիի հայերն ունեն մի փայտաշէն եկեղեցի, որը չը նայելով իր նորոգութեանը և երկաթաթելքի ծածկին, անձրեւի ժամանակ վերից ստատիկ է կախում: Թէպէտ երեք տարվայ միջոցին մեր եկեղեցին անաւարակութեան չորս հազար բուրդ եկաւ մօտ պիտի ունենար, բայց եկեղեցին նորոգելուց յետոյ վերջինս պարաք ևս ունի:

Ռուսաց լրագրիները հաղորդում են, որ ռուս

յայտնի դրող Չերնիշևսկի, «ЧТО ДѢЛАТЬ» բառակցի հեղինակը, վերադարձրած է Սիբիրից, որտեղ նա ապրում էր քսան տարի շարունակ, այնտեղ աքսորված լինելով և այժմ ապրում է Աստրախան քաղաքում: Չերնիշևսկու առողջութիւնը, ինչպէս վկայում են լրագրիները, բաւականացուցիչ է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻՒՅՑ

Կ. Պօլիս, 26 հոկտեմբերի

Նիկողեյական համալուծար ժողովը սկսած է աւանդ ազգու զիրք մը. Ազգ. ժողովը փութեց ածապարեց անոր յանձնել կարևոր խնդրոյ մը կարգադրութիւնը, այսպէսով եկեղեցական համալուծար ժողովը կրնայ կերպով մը աւելի զօրաւոր երկել ազգին առջև: Համալուծար ժողովը սկսած է կանոնաւոր դումարումներ ընել և իր որոշումները առաջ Այժմ երկու խնդիրներով կը դրաղի. 1-ն առաջնորդներու, եկեղեցականներու առանձնաշնորհութիւնները, 2-ն Կիւիկիոյ Կաթողիկոսի խնդրը:

Առաջին խնդրոյն համար համալուծար ժողովը կարգեց մասնաժողով մը, երեք եպիսկոպոս մի կարգապիտէ բաղկացեալ, որ պիտի ուսումնասիրէ այս խնդիրը, պիտի կարգայ այն ամեն ըրութիւնները ոյր փոխանակուած են պատրիարքարանի և Բ. Կրան միջև, պիտի լսէ քաղաքական ժողովին տեղեկութիւնները և պիտի պատրաստէ տեղեկագիր մը: Համալուծար ժողովը պիտի ուղղէ առ. Գուռն մի զօրաւոր բողոքագիր ընդդէմ Կրան ձեռք առած միջոցներուն որք կը ջննջեն քրիստոնէից դարաւոր իրաւասութիւնները: Քաղաքական ժողովը հրաւիրուած էր բացատրութիւններ տալ և տուաւ այդ բացատրութիւնները սակայն Քաղ. ժողովը կուզէ որ ինչեւ ալ տեսնէ այն բողոքագիրը զոր համալուծար ժողովը պիտի ուղղէ Կրան: Ազգ. վարչութիւնը կը վախճայ որ եկեղեցականները կրնան շատ ազգու, գուցէ քի մ'ալ անբաղաւադիտական լեզու գործածել: Համալուծար ժողովը ցոյց պիտի տայ իր դրութիւնը Քաղ. ժողովին բայց առ այժմ արաւաղիչ չեղերի անոր պահանջելը սրբապրութիւնները ընել:

Բ. կէտին համար որ է Կիւիկիոյ կաթողիկոսի խնդիրը, այդ մասին ալ համալուծար ժողովը մի շարք պայմաններ պիտի առաջարկէ Կիւիկիոյ Կաթողիկոսին. դժուար է որ Կաթողիկոսը ընդունի այդ պայմանները: Այս պարագային մէջ համալուծար ժողովը պիտի դատաւարաւէ Կաթողիկոսը իւր եկեղեցական յանցաւոր, դատաւոր այս մասին ու է պատճառ: Իսկ հիմնաւորմա համալուծար ժողովը իր խտտութիւնները ցոյց կուտայ: Երկու կարգի բաժնած է Մկրտիչ Կաթողիկոսի ձեռնադրած եպիսկոպոսները, մէկ կարգին մէջ են անոնք զոր Կաթողիկոսը ձեռնադրած է Պօլիս դալէն առաջ, միւս կարգին մէջ են անոնք որք ձեռնադրուած են Կաթողիկոսին Պօլսէն վ:

բայց ի՜նչ էր նշանակում այդ: Արդեօք կենաքի և ժամանակի արագընթացութիւնից աւելի ևս տըրտաղոյն չի այն անյարտութիւնը, որ մենք նկատում ենք հենց մեր մէջ, մեր մարերի և զգացմունքների մէջ: Ահա ինչուսն է իսկական մահը: Եւ միթէ այդ անքնական է: Իւրաքանչիւր օր դու տեսնում ես նոր պայմաններ, ամեն ինչ փոխվում է քո չորս կողմում: Գու ինքը երբեմն երեկայ ես, երբեմն պատանի, երբեմն տղամարդ, բայց եթէ դու ինքը փոփոխվում ես, ինչպէս կարող ես պահանջել ուրիշներից, որ նրանք չը փոխվեն:

Մի բողէ ամեն ինչ լուցի, և այդ ժամանակ հեռուից լսել երան զանգակի թոյլ, զոգրըջում և ողբերկ ձայնը:

— Երեւի, հանգուցեալ է, — ասաց Կոյսնկօն և խաչակիքեց երեսը:

— Այդ քրտեղից մտաւ ձեր գլուխը, — ձայն տուեց Մուսայը, — շատ հաւանական է, որ արդուականները վերադառնում են Տուլուայից: Հիմա պէտք է արթնն լինել:

Ձեռնարկը վերկացաւ, զգուշութեամբ հանցրեց իր չիւրուքը, դրեց նրան իր քսակի մէջ և սկսեց կամայ—կամայ դիմել դէպի ճանապարհը: Այստեղ նա զլխարկը հանեց, թարմ օդ չնչեց և պարզեց իր ձեռքը:

Ձանդակը աւելի և աւելի մօտենում էր:

— Անցաթիւղթը, — լսկօնական կերպով պատասխանեց պահապանը: — Անցաթիւղթ չը կայ ինձ մօտ: — Թոյլտուութեան թուղթ: — Չը կայ: — Ուրեմն մնը կը վերադառնը քեզ դերի, — Մուսայը բռնեց ձիւնների ամսձից: Բալաբանը հրացանը ուսին, առաջ դնաց և Մուսային մի կողմ հեռացրեց: Ամենքը մօտեցան պիւնուրին: — Թող դնայ իր համար, — ասաց նա կիսաձայն կերպով: — Թող տալ, առանց անցաթիւղթի, ինչու... — Եւ ճանաչում եմ նրան, — պատասխանեց նա, — թող տուեցէ...

— Եւ հաւատում եմ, որ դու ճանաչում ես նրան, — ասաց ձեռններն և խորհրդաւոր կերպով նայեց զինուորի վրա: — Թող դնայ իր համար:

Ձեռնարկը վերադարձաւ խորոյի մօտ և սկսեց ձգել կրակի մէջ կիսավառ փայտերը: Միւսները առանց յապաղելու հետեցին նրան:

— Գնան, — ծաղրական կերպով ձայն տուեց Մուսայը:

Տիկինը նստեց իր տեղը, փաթաթվեցաւ իր թանկագին մուշտակի մէջ, կառապանը դարկեց մտաւոր և սահմակ սկսեց առաջ սլանալ:

ՄԷ և նոյն տեղը ԽԻՆԱՅԷ
ԻԻՂ, մաղերը ամբացնելու հա-
մար, 1 ր. ամանը և վրձին զետա-
ցաւի դէմ, ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍՍ.
ՊՈՅՆ և հաստաւէա ջրեր և այլն

78-100